

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. rugsėjo 13 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Valstybės pagalba – Sąvoka „valstybės arba iš valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba“ – Energetikos sektoriuje veikiančios ir visiškai valstybei priklausančios kapitalo bendrovės pareiga pirkti elektros energiją, gaminamą kogeneracijos būdu kartu su šilumos energija“

Byloje C-329/15

dėl *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) 2015 m. balandžio 16 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. liepos 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

ENEA S.A.

prieš

Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. L. da Cruz Vilaça (pranešėjas), teisėjai M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits ir F. Biltgen,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. sausio 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- ENEA S.A., atstovaujamos teisės patarėjų (*radcowie prawni*) K. Cichocki ir T. Młodawski,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna, M. Rzotkiewicz ir K. Rudzińska,
- Europos Komisijos, atstovaujamos teisės patarėjų (*radcowie prawni*) É. Gippini Fournier, K. Herrmann ir P. Němečková,

susipažinęs su 2017 m. kovo 22 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: lenkų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 107 straipsnio 1 dalies ir 108 straipsnio 3 dalies išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ENEA S.A. ir *Prezes Urzędu Regulacji Energetyki* (Energetikos reguliavimo institucijos pirmininkas, Lenkija) (toliau – *ERI pirmininkas*) ginčą dėl piniginės baudos, skirtos už jai nustatytos pareigos pirkti siūlomą elektros energiją, gaminamą kartu su šilumos energija (toliau – kogeneracijos būdu gaminama elektros energija) iš prie tinklo prijungtų energijos išteklių, esančių Lenkijos Respublikos teritorijoje, nesilaikymą.

Teisinis pagrindas

- 3 Pagrindinėje byloje taikomos 1997 m. balandžio 10 d. *Ustawa Prawo Energetyczne* (Dz. U., Nr. 135, 1144 pozicija) redakcijos (toliau – Energetikos įstatymas) 9a straipsnio 8 dalyje nustatyta:

„Energetikos įmonė, užsiimanti elektros energijos gamyba arba prekyba ir parduodanti šią energiją galutiniams vartotojams, prijungtiems prie tinklo Lenkijos Respublikos teritorijoje, privalo pirkti tiek siūlomos elektros energijos, gaminamos kartu su šilumos energija iš prie tinklo prijungtų energijos išteklių, esančių Lenkijos Respublikos teritorijoje, kiek numatyta pagal 10 straipsnį priimtose nuostatose.“

- 4 Energetikos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 1a punkte nustatyta:

„Piniginė bauda skiriama asmeniui, kuris:

- 1a) nesilaiko pareigos gauti energijos kilmės pažymėjimą ir jį amortizavimo tikslu pateikti ERI pirmininkui; arba kuris nesumoka pakaitinio mokėjimo pagal 9a straipsnio 1 dalį, arba kuris nesilaiko savo pareigos pirkti elektros ir šilumos energiją, numatytos 9a straipsnio 6–8 dalyse.“

- 5 Energetikos įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„1 punkte numatytą piniginę baudą skiria [ERI] pirmininkas.“

- 6 Šio įstatymo 56 straipsnio 2b dalyje nustatyta:

„Lėšos, gautos iš piniginių baudų, skiriamų šio straipsnio 1 dalies 1a punkte nurodytais atvejais, jei nesilaikoma 9a straipsnio 1 ir 6–8 dalyse nustatytų įpareigojimų, pervedamos *Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej* (Nacionalinis aplinkos apsaugos ir vandentvarkos fondas, Lenkija).“

- 7 Pagal 2004 m. gruodžio 9 d. *rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła* (Ūkio ir darbo ministro įgyvendinimo reglamentas dėl tikslios pareigos pirkti kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos apimties) 5 straipsnio 2 dalį:

„[Energos] įstatymo 9a straipsnio 8 dalyje numatyta pareiga laikoma įvykdyta, jei elektros energija, pagaminta iš prie tinklo prijungtų mišrių energijos išteklių, arba atitinkamos elektros energijos įmonės iš turimų mišrių energijos išteklių pagaminta elektros energija sudarė visos elektros energijos, parduotos ją savo poreikiams perkantiems klientams:

<...>

2) 2006 m. bent 15 %.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 Energetikos įstatyme nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2007 m. liepos 1 d. numatyta taikyti paramos kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos gamybai tvarką nustatant pareigą pirkti. Šią pareigą numatyta taikyti įmonėms, kurios parduoda elektros energiją galutiniams vartotojams, įskaitant gamintojus ir tiekėjus, kurie veikia kaip tarpininkai. Ji įmones įpareigoja dalį elektros energijos, šiuo atveju 15 % nuo jų visos metinės elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams sandorių vertės 2006 m., gaminti kogeneracijos būdu.
- 9 ENEA yra 100 % Lenkijos valstybei priklausanti bendrovė, kuri gamina ir parduoda elektros energiją. Ji savo pareigą pirkti kogeneracijos būdu pagamintą elektros energiją 2006 m. įvykdė tik 14,596 %. Atsižvelgdamas į tai ERI pirmininkas 2008 m. lapkričio 27 d. sprendimu jai skyrė piniginę baudą.
- 10 ENEA pateikė ieškinį dėl šio sprendimo, šis pirmojoje instancijoje buvo atmestas. Ieškinį išnagrinėjus apeliacinėje instancijoje, piniginė bauda buvo sumažinta, tačiau likusi ieškinio dalis atmesta. Tada ENEA pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Grįsdama šį skundą, ji pirmą kartą teigia, kad pareiga pirkti kogeneracijos būdu gaminamą elektros energiją yra nauja valstybės pagalba, kuri neteisėta, nes apie ją nebuvo pranešta Europos Komisijai. Todėl, jos manymu, piniginė bauda buvo skirta neteisėtai.
- 11 Kiek tai susiję su kvalifikavimu kaip „valstybės pagalbos“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad sąlygos, susijusios su atrankiojo pranašumo suteikimu ir galimybe iškraipyti konkurenciją, taip pat paveikti prekybą tarp valstybių narių yra įvykdytos. Jis taip pat mano, kad pareiga pirkti yra priskirtina valstybei, nes ji kyla iš įstatymo. Vis dėlto jis turi abejonių, kad buvo iš valstybės išteklių finansuojamas kišimasis.
- 12 Šiuo klausimu *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) patikslino, kad ENEA privalėjo parduoti elektros energijos galutiniams vartotojams minimalią kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos kvotą arba pats užtikrindamas šios kilmės elektros energijos gamybą, arba pirksdamas šios rūšies elektros energiją iš trečiųjų gamintojų. Pastaruoju atveju kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos pirkimo kaina buvo nustatyta įmonės, kuri turi pareigą pirkti, ir šios rūšies elektros energijos gamintojo bendru susitarimu.
- 13 Tvirtindamas tarifą elektros energijos įmonėms ERI pirmininkas galėjo nustatyti kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos kainos dydį, kuris, kaip jis manė, buvo pagrįstas apskaičiuojant maksimalią elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams kainą.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad pagrindinė byla yra labai panaši į bylą, kurioje priimtas 2001 m. kovo 13 d. Sprendimas *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160), nes įmonėms nustatyta pareiga pirkti buvo finansuojama iš jų nuosavų išteklių. Vis dėlto, priešingai nei byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, šioje pagrindinėje byloje dauguma įmonių, kurios įpareigtos realiai įgyvendinti pareigą pirkti, yra valstybės įmonės, kurių 100 % akcijų priklauso Lenkijos valstybei. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano esant būtina, kad atsižvelgdamas į šios pagrindinės bylos faktinių aplinkybių ypatumus Teisingumo Teismas pateiktų savo jurisprudencijos išaiškinimą.

- 15 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar SESV 107 straipsnį reikia aiškinti taip, kad [Energetikos įstatymo] 9a straipsnio 8 dalyje numatyta pareiga pirkti elektros energiją, gaminamą kartu su šilumos energija, reiškia valstybės pagalbą?
2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar SESV 107 straipsnį reikia aiškinti taip, kad nacionaliniame teisme nagrinėjamoje byloje šios nuostatos pažeidimu gali remtis energetikos įmonė, laikoma valstybės narės institucija, privalėjusi įvykdyti pareigą, laikomą „valstybės pagalba“?
3. Jeigu į pirmąjį ir antrąjį klausimus būtų atsakyta teigiamai, ar SESV 107 straipsnį, siejamą su SESV 4 straipsnio 3 dalimi, reikia aiškinti taip, kad dėl nacionalinėje teisėje numatytos pareigos neatitikties SESV 107 straipsniui šios pareigos neįvykdžiusiai įmonei negali būti skirta piniginė bauda?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 16 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 107 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinė priemonė, kuria įmonėms – tiek privačioms, tiek valstybės – nustatoma pareiga pirkti kogeneracijos būdu pagamintą elektros energiją, yra valstybės pagalba.
- 17 Pirmiausia primintina, kad kvalifikavimas kaip „valstybės pagalbos“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, reiškia, kad įvykdytos keturios sąlygos: pirma, tai yra valstybės kišimasis arba finansavimas iš valstybės išteklių, antra, šis kišimasis gali paveikti prekybą tarp valstybių narių, trečia, juo jo naudos gavėjui suteikiamas atrankusis pranašumas ir, ketvirta, juo iškraipoma arba gali būti iškraipyta konkurencija (1993 m. kovo 17 d. Sprendimo *Sloman Neptun*, C-72/91 ir C-73/91, EU:C:1993:97, 18 punktas ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 15 punktas).
- 18 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo matyti, kad jis laikosi nuomonės, jog trys paskutinės sąlygos yra įvykdytos.
- 19 Taigi, pirmąjį klausimą reikia performuluoti taip, kad juo siekiama išsiaiškinti, ar SESV 107 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuria tiek privačioms, tiek valstybės įmonėms nustatoma pareiga pirkti kogeneracijos būdu gaminamą elektros energiją, yra šios valstybės kišimasis arba iš šios valstybės narės išteklių teikiama nauda.
- 20 Šiuo klausimu primintina, jog tam, kad nauda galėtų būti kvalifikuojama kaip „pagalba“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ji turi būti, pirma, suteikta tiesiogiai ar netiesiogiai iš valstybės išteklių ir, antra, priskirta valstybei (2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 24 punktas ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 16 punktas).
- 21 Pirmiausia, siekiant įvertinti, ar priemonė gali būti priskirta valstybei, svarbu išnagrinėti, ar valstybės institucijos dalyvavo ją priimant (2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 52 punktas ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 17 punktas).

- 22 Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama pareiga pirkti kogeneracijos būdu pagamintą elektros energiją buvo nustatyta Energetikos įstatyme, todėl ši priemonė turi būti laikoma priskirtina valstybei (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 18 punktą).
- 23 Antra, kalbant apie valstybės kišimosi ar iš valstybės išteklių teikiamos naudos sąlygą, pažymėtina, kad tai susiję ir su pagalba, kuri teikiama tiesiogiai iš valstybės išteklių, ir su pagalba, kuri teikiama per valstybės arba privačius subjektus, valstybės įsteigtus arba paskirtus tai pagalbai administruoti (1977 m. kovo 22 d. Sprendimo *Steinike & Weinlig*, 78/76, EU:C:1977:52, 21 punktas ir 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra*, C-379/98, EU:C:2001:160, 58 punktas).
- 24 Priemonė, kurią konkrečiai sudaro pareiga pirkti elektros energiją, taip pat gali patekti į sąvoką „pagalba“, nors joje ir nenumatyta perduoti išteklių (2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 25 Iš tiesų SESV 107 straipsnio 1 dalis apima visas finansines priemones, kurias viešojo sektoriaus institucijos gali faktiškai panaudoti įmonėms remti, neatsižvelgiant į tai, ar tos priemonės yra nuolatinė valstybės turto dalis. Net jeigu valstybės išdas nuolat nedisponuoja sumomis, kurios išmokėtos kaip valstybės pagalba, to, kad jos nuolat yra kontroliuojamos valstybės, vadinasi, jomis disponuoja kompetentingos nacionalinės institucijos, pakanka, kad jos būtų laikomos „valstybės ištekliais“ (2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 37 punktas; 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.*, C-206/06, EU:C:2008:413, 70 punktas ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 21 punktas).
- 26 Vis dėlto tokia situacija turi būti skiriama nuo tos, kai įmonės, daugiausiai privačios, nėra valstybės įgaliotos administruoti valstybės išteklių, bet paprasčiausiai įpareigojamos pirkti iš nuosavų finansinių lėšų (2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.*, C-206/06, EU:C:2008:413, 74 punktas ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851, 35 punktas).
- 27 Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą mechanizmą elektros energijos tiekėjai įpareigojami parduoti kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos dalį, sudarančią 15 % jų metinės elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams sandorių vertės.
- 28 ERI pirmininkas patvirtino maksimalius elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams tarifus taip, kad įmonės negalėjo iš šios pareigos pirkti išplaukiančios finansinės naštos nuolat perkelti galutiniams vartotojams.
- 29 Iš Teisingumo Teismo turimos medžiagos matyti, kad, esant tam tikroms aplinkybėms, elektros energijos tiekėjai perka aptariamą kogeneracijos būdu gaminamą elektros energiją už didesnę kainą nei ta, už kurią ši energija parduodama galutiniams vartotojams, dėl ko šie tiekėjai patiria papildomų išlaidų.
- 30 Taigi, kadangi šios papildomos išlaidos visiškai neperkeliamos galutiniam vartotojui ir nėra finansuojamos valstybės narės iš nustatytų privalomų įmokų arba taikant visiško kompensavimo mechanizmą (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 17 d. Sprendimą *Essent Netwerk Noord ir kt.*, C-206/06, EU:C:2008:413 ir 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Association Vent De Colère! ir kt.*, C-262/12, EU:C:2013:851), pažymėtina, kaip savo išvados 86 punkte nurodė generalinis advokatas, kad tiekimo įmonės nebuvo įgaliotos valstybės administruoti valstybės išteklių, bet iš nuosavų išteklių finansavo joms tenkančią pareigą pirkti.

- 31 Dėl ENEA ir Komisijos argumento, kad ši pareiga pirkti daugiausia taikoma valstybės įmonėms, veikiančioms pagal privatinę teisę, dėl ko galima daryti išvadą, jog minėta pareiga buvo finansuojama iš valstybės išteklių, pirmiausia pažymėtina, kad valstybės įmonių ištekliai gali būti laikomi valstybės ištekliais, kai valstybė, darydama savo dominuojančią įtaką, juos panaudoja kitoms įmonėms finansuoti (šiuo klausimu žr. 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija* C-482/99, EU:C:2002:294, 38 punktą).
- 32 Taigi, kaip savo išvados 91, 94, 96 ir 100 punktuose iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, vien iš tos aplinkybės, kad valstybei priklausė didžioji įmonių, kurioms taikoma pareiga pirkti, akcijų dalis, negalima daryti išvados pagrindinėje byloje, jog dominuoja įtaka, leidžianti panaudoti šiuos įmonių išteklius taip, kaip tai suprantama pagal ankstesniame punkte minėtą jurisprudenciją.
- 33 Iš tiesų akivaizdu, kad pareiga pirkti taikoma nediskriminuojant visiems elektros energijos tiekėjams, nesvarbu, ar didžioji jų akcijų dalis priklauso valstybei, ar privatiems ūkio subjektams.
- 34 Be to, iš Teisingumo Teismui per posėdį pateiktų dokumentų nematyti, kad ENEA veiksmus lėmė valstybės institucijų nurodymai. Atvirkščiai, buvo nurodyta, kad sprendimas atmesti kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos pardavimo 2006 m. pasiūlymus buvo grindžiamas savarankiškai priimtais komerciniais sprendimais.
- 35 Priešingai, nei teigia Komisija, priemonės priskyrimas atitinkamai valstybei narei, kaip nurodyta šio sprendimo 22 punkte, neleidžia daryti išvados, kad ši valstybė turi dominuojančią įtaką įmonėje, kurioje ji yra pagrindinė akcininkė, kaip tai suprantama pagal 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294, 38 ir 39 punktai). Šiuo klausimu iš tiesų niekas šioje byloje nerodo, kad valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, veiksmai jai, kaip pagrindinei akcininkei įmonėje, leido daryti tokią įtaką.
- 36 Dėl ENEA argumento, susijusio su piniginių baudos, kurios suma pervedama į nacionalinį fondą siekiant užtikrinti aplinkos apsaugą ir viešųjų vandens telkinių valdymą, paskyrimu pareigos pirkti neįvykdymo atveju, pažymėtina, kad iš jokio Teisingumo Teismui perduoto dokumento negalima nustatyti, ar taip surinktos sumos, klostantis pagrindinės bylos aplinkybės, buvo skirtos paremti kogeneracijos būdu elektros energiją gaminančioms įmonėms.
- 37 Taigi, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad SESV 107 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuria tiek privačioms, tiek valstybės įmonėms nustatoma pareiga pirkti kogeneracijos būdu gaminamą elektros energiją, nėra šios valstybės kišimasis arba iš šios valstybės narės išteklių teikiama nauda.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 38 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, į antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 39 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

SESV 107 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuria tiek privačioms, tiek valstybės įmonėms nustatoma pareiga pirkti elektros energiją, gaminamą kogeneracijos būdu kartu su šilumos energija, nėra šios valstybės kišimasis arba iš šios valstybės narės išteklių teikiama nauda.

Parašai.